

[א] נמ' דלא לשרוף עליה תרומה וקדשים – נמחק. דלא לחייב עליה על טומאת מקדש וקדשיו.

אור אליהו

[א] בגמ': "אמר רבא, זובר¹ טמא אפילו לבית שמאי, קריו טהור אפילו לבית הלל. זובר טמא אפילו לבית שמאי, דהא איכא למעבד היכרא בקריו. קריו טהור אפילו לבית הלל, עבוד ביה רבנן היכרא, כי היכי דלא לשרוף עליה תרומה וקדשים". כך היא הגירסא שלפנינו. אמנם בש"ס של רבינו כל התיבות "**דלא לשרוף עליה תרומה וקדשים**" – נמחק. ובמקומם הוסיף בגליון הש"ס שלו את התיבות "**דלא לחייב עליה על טומאת מקדש וקדשיו**". והיינו שצריך לגרוס: "אמר רבא, זובר טמא אפילו לבית שמאי, קריו טהור אפילו לבית הלל. זובר טמא אפילו לבית שמאי, דהא איכא למעבד היכרא בקריו. קריו טהור אפילו לבית הלל, עבוד ביה רבנן היכרא, כי היכי דלא לחייב עליה על טומאת מקדש וקדשיו"².

והטעם³, שעל הגירסא שלפנינו קשה, שכן בתורת כהנים כתוב (מצורע פרשתא דזבים פרשתא א' אות א'): "בני ישראל מטמאין בזיבה, ואין הגויים מטמאין בזיבה. אף על פי שאין מטמאין בזיבה, מטמאין כזבין, ושורפין עליהם את התרומה"⁴. ואם כן, כיצד אמרו בגמ' שהטעם שלבית הלל קריו טהור, הוא כדי שלא ישרפו עליו תרומה וקדשים, הרי באמת כן שורפים עליהם תרומה וקדשים⁵. לכן לדעת רבינו לא גורסים "כי היכי דלא לשרוף עליה תרומה וקדשים", אלא צריך לגרוס: "דלא לחייב עליה על טומאת מקדש וקדשיו"⁶, שכן סתם גויים אין חייבים עליהם על טומאת מקדש וקדשיו, וכמו שכתוב בתורת כהנים (שם): "אבל אין חייבין עליהן על ביאת מקדש וקדשיו".

¹ של גוי, וכן לגבי קריו.

² וכן כתוב בהגהות הגר"א על התוספתא (זבים ב, א): "וכן צריך לגרוס גם במסכת נדה 'עבדו רבנן היכרא, כי היכי דלא לחייב על טומאת מקדש וכו'. אבל הא דאמר התם 'כי היכי דלא לשרוף' הוא טעות, דהא באמת שורפין".

³ וכן מבואר בהגהות הגר"א לתוספתא (שם) כמובא לעיל בהערה הקודמת.

⁴ וכן הוא בתוספתא (זבים ב, א): "הגויים, והגר והתושב, אינן מטמאין בזיבה. ואף על פי שאין מטמאין בזיבה, טמאין כזבין לכל דבריהם, ושורפין עליהן את התרומה". ועיין מלבי"ם מצורע (אות קיח), ועיין להלן הערה 6.

⁵ וכן הקשו הר"ש (זבים ב, א), ותוס' רא"ש. ועיין להלן הערה הבאה.

⁶ והר"ש כתב בתירוץ הראשון שיש לגרוס בתורת כהנים "אין שורפין עליהם את התרומה", ודחה הר"ש תירוץ זה, משום שגם בתוספתא (שם) כתוב "ושורפין עליהן את התרומה", ולכאורה כוונתו, שקשה להגיה בשני המקומות. אמנם בחסדי דוד על התוספתא (שם) כתב שיותר נראה לומר שיש טעות סופר בתורת כהנים ובתוספתא, שאם לא כן, מדוע לא הקשתה הגמ' מאותם ברייתות על האמוראים בסוגיא בנדה. ועוד כתב שברוב המקומות דין שריפת תרומה וחייב ביאת מקדש שווה, כלומר, במקומות שהדין ששורפים תרומה חייבים גם על טומאת מקדש וקדשיו, ובמקומות שהדין שלא שורפים, גם לא חייבים על טומאת מקדש וקדשיו, ע"ש שהאריך בזה.

עוד כתב הר"ש (שם) ליישב, שיש לחלק בין ראה ללא ראה. כלומר, בגמ' מדובר בסתם גוי שגזרו עליו אפילו לא ראה זיבה, ולכן אמרו שאין שורפים, אבל בתורת כהנים והתוספתא מדובר שראה, ולכן שורפים. והחסדי דוד כתב שתירוץ זה הוא דוחק, שכן הראייה של הגויים אינה חשובה כלל ראייה, ולכן אין סברא להחמיר יותר כשראה. עוד תירץ הר"ש, וכן הוא בתוס' רא"ש, שבתחילה, בזמן בית שמאי ובית הלל, תקנו שאין שורפין עליהם תרומה וקדשים, ומה שכתוב בתורת כהנים ובתוספתא ששורפים, זה היה בזמן אושא שתיקנו שכן שורפים. לסיכום: ישנם ארבעה אופנים ליישב את הסתירה בין הסוגיא בנדה לתורת כהנים והתוספתא: א. בגמ' נדה מדובר שלא ראה זיבה, ובתורת כהנים ובתוספתא מדובר שראה (ר"ש בתירוץ השני). ב. בגמ' נדה מדובר בזמן בית שמאי ובין הלל שתיקנו שלא לשרוף, ובתורת כהנים ובתוספתא מדובר בזמן אושא שתיקנו לשרוף (ר"ש בתירוץ השלישי, תוס' רא"ש). ג. יש להגיה בדברי התורת כהנים והתוספתא "אין שורפין עליהם את התרומה" (ר"ש בתירוץ הראשון [ודחאו], חסדי דוד). ד. יש להגיה בסוגיא בנדה ולגרוס: "דלא לחייב עליה על טומאת מקדש וקדשיו" (רבינו).